

Vergaderjaar 2019–2020

32 011

Tabaksbeleid

Nr. 73

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 11 november 2019

De vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over de brief van 28 juni 2019 over het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met invoering van standaardverpakking voor sigaretten en shagtabak (Kamerstuk 32 011, nr. 69).

De vragen en opmerkingen zijn op 12 september 2019 aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voorgelegd. Bij brief van 8 november 2019 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Lodders

De adjunct-griffier van de commissie,
Clemens

I.	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
II.	Reactie van de Staatssecretaris	9

I. VRAGEN EN OPMERKINGEN VANUIT DE FRACTIES

Vragen en opmerkingen van de VVD-fractie

De leden van de VVD- fractie hebben kennisgenomen van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met de invoering van standaardverpakkingen voor sigaretten en shagtabak. Genoemde leden zijn net als de Staatssecretaris van mening dat gestreefd moeten worden naar een rookvrije generatie. Dat het merendeel van de volwassen rokers is begonnen met roken voor zijn 18^e levensjaar laat zien dat er nog veel winst te behalen valt. Het is daarom goed dat de Staatssecretaris een aantal maatregelen treft dat ervoor moet zorgen dat minder jongeren beginnen met roken. Een van die maatregelen is de invoering van de standaardverpakkingen. Deze leden vinden het belangrijk dat maatregelen die genomen worden effectief zijn, zoals ook is afgesproken in het regeerakkoord, en dat effecten van genomen maatregelen goed worden gemonitord. Vanuit die gedachte hebben de leden van de VVD-fractie een aantal vragen.

1

Allereerst hebben de leden van de VVD-fractie een aantal vragen over de relatie tussen het doel, namelijk het aantal jongeren dat begint met roken verminderen, en het middel, de standaardverpakkingen. De Staatssecretaris schrijft dat uit onderzoek blijkt dat zowel jongeren als volwassenen neutrale verpakkingen minder aantrekkelijk vinden. Maar onduidelijk is hoe de neutrale verpakking het koopgedrag beïnvloedt. Zorgt een minder aantrekkelijke verpakking ervoor dat er minder sigaretten verkocht en dus gerookt worden? En is dat ook specifiek het geval voor jongeren?

2

In de nota van toelichting wordt een aantal voorbeelden van landen genoemd waarbij de neutrale verpakking deel uitmaakt van een breder pakket aan samenhangende maatregelen om tabaksgebruik tegen te gaan. Is er bij die landen gemeten wat het effect van de invoering van de neutrale verpakking is? Zijn er in die landen minder jongeren gaan roken dan in de jaren daarvoor? De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat het belangrijk is om de effecten van genomen maatregelen goed te monitoren. In het preventieakkoord is afgesproken dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van de preventiemaatregelen rapporteert en een aantal relevante leefstijlindicatoren in beeld brengt. Zal in die monitor ook naar het effect van separate maatregelen gekeken worden, bijvoorbeeld voor de standaardverpakkingen?

3

Voorts blijkt uit de brief dat de Staatssecretaris overweegt de neutrale verpakkingen voor sigaren en elektronische dampwaar in 2022 in te voeren. De leden van de VVD-fractie zouden willen weten welke overweging dit betreft. Van de zeven landen die neutrale verpakkingen hebben ingevoerd hebben slechts drie landen ook de sigaren meegenomen. Wat waren de redenen van de andere vier landen om de neutrale verpakking juist niet voor de sigaren te laten gelden? Is er in die landen bewijs gevonden dat jongeren de overstap hebben gemaakt van sigaretten naar sigaren? Is er bewijs dat jongeren overstappen naar

sigaren en e-sigaretten als deze uitgezonderd worden van neutrale verpakking? Heeft de neutrale verpakking in Ierland, Australië of Nieuw-Zeeland geleid tot een lager gebruik in sigaren? Klopt het dat het ministerie nog een onderzoek gaat doen naar de neutrale verpakking voor sigaren en elektronisch dampwaar? Speelt proportionaliteit een rol in het onderzoek dat VWS gaat uitvoeren naar neutrale verpakkingen voor deze productgroepen? Wanneer kan de Kamer de resultaten van het onderzoek verwachten?

4

De Staatssecretaris heeft in het debat over het preventieakkoord een toezegging gedaan om onderzoek te doen naar de effecten van e-sigaretten, zowel naar de schadelijke effecten, als ook naar de positieve effecten, zoals bijvoorbeeld het vergemakkelijken van het stoppen met roken. De leden van de VVD-fractie gaan ervan uit dat de onderzoeksopzet over de e-sigaretten eerst langs de Kamer zal gaan voordat de opdracht verstrekt wordt. Kan de Staatssecretaris dit bevestigen?

5

Tot slot, uit de nota van toelichting blijkt dat er in de ministeriële regeling nog een aantal zaken vastgesteld moet worden. Op dit moment kan de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) nog geen uitspraak doen over de benodigde capaciteit voor toezicht en uitvoering, omdat dit besluit zich beperkt tot het verduidelijken van een rechtsgrondslag. Juist omdat na deze verduidelijking een ministeriële regeling wordt opgesteld teneinde uniforme verpakkingen te realiseren, zou nu toch iets gezegd moeten kunnen worden over de benodigde capaciteit? In de ministeriële regeling worden de nadere verpakkingseisen opgenomen. Uit de nota van toelichting blijkt dat zoveel mogelijk zal worden aangesloten op de geldende eisen in andere landen. Hoe moeten de leden van de VVD-fractie in dit geval «zoveel mogelijk» interpreteren? Waar verwacht de Staatssecretaris de afwijkingen? Ook zal in de ministeriële regeling een uitverkoopregeling worden opgenomen met een termijn die redelijk is om de bestaande voorraden te kunnen verkopen. Deze leden zouden graag van de Staatssecretaris willen vernemen hoe bepaald wordt wat een «redelijke termijn» is.

Vragen en opmerkingen van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met invoering van standaardverpakking voor sigaretten en shagtabak en zij hebben hierover nog de nodige vragen en opmerkingen.

6

De leden van de PVV-fractie delen de mening dat zoveel mogelijk voorkomen moet worden dat jongeren beginnen met roken. Toch zetten deze leden vraagtekens bij de doeltreffendheid van sommige maatregelen, immers de effectiviteit van eerdere ingevoerde verpakkingseisen zijn nooit geëvalueerd. Waarom heeft de Staatssecretaris ervoor gekozen om nieuwe verpakkingseisen zonder de toegezegde evaluatie van de eerder ingevoerde verpakkingseisen door te voeren?

7

De Staatssecretaris wil dat geen enkele jongere meer tabaks- of aanverwante producten gebruikt. Welke producten bedoelt de Staatssecretaris met aanverwante producten?

8

De leden van de PVV-fractie lezen dat overwogen wordt neutrale verpakkingen voor sigaren en e-sigaretten door middel van andere regelgeving in 2022 te laten ingaan. Komt er in deze regelgeving een uitzondering voor de zware sigaren? De Staatssecretaris heeft deze zware sigaren eerder uitgezonderd van de verplichting van de gecombineerde gezondheidswaarschuwingen omdat deze sigaren hoofdzakelijk door een kleine groep oudere consumenten gerookt wordt. Een speciale monitor zou ontwikkelingen voor wat betreft het gebruik onder jongeren in de gaten houden. Genoemde leden vragen of de uitkomsten van de monitor en/of de Europese barometer bekend zijn.

9

De leden van de PVV-fractie zijn verbaasd dat de Staatssecretaris de neutrale verpakkingen ook wil doorvoeren voor e-sigaretten. Klopt het dat geen enkele EU-lidstaat neutrale verpakkingen voor e-sigaretten heeft ingevoerd?

10

Is de Staatssecretaris bereid om de uitkomsten van het onderzoek naar de e-sigaret af te wachten voordat hij neutrale verpakkingen voor e-sigaretten verplicht stelt? Zo nee, waarom niet? Klopt het dat een roker die volledig overstapt op een e-sigaret minder gezondheidsrisico's loopt dan een roker die blijft roken? Zo ja, is het dan niet de taak van de Staatssecretaris om rokers voor te lichten over dit minder schadelijke alternatief?

Vragen en opmerkingen van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met instemming kennisgenomen van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met invoering van standaardverpakking voor sigaretten en shagtabak. Genoemde leden zien met tevredenheid dat met deze wijziging de wens van deze leden om tot neutrale standaardverpakkingen te komen werkelijkheid wordt, zoals ook al was beoogd met het aangenomen amendement van de leden Bruins Slot en Volp in 2016.¹ Overgaan tot neutrale verpakkingen sluit wat de leden van de CDA-fractie betreft als onderdeel van een breder pakket aan maatregelen goed aan bij de doelstellingen van de rookvrije generatie. Deze leden hebben wel nog enkele vragen bij de precieze uitwerking van dit besluit en de toelichting daarop.

11

De leden van de CDA-fractie vragen welke aanbevelingen de NVWA heeft meegegeven voor de nog op te stellen ministeriële regeling.

12

In de Factsheet generieke tabakverpakkingen van het Nationaal Expertisecentrum Tabaksontmoediging (update 2019) worden enkele factoren vermeld die de impact van generieke verpakkingen kunnen beïnvloeden. Zo zouden tabaksfabrikanten hun producten kunnen aanpassen om de effecten van de generieke verpakking op te vangen. De leden van de CDA-fractie vragen op welke wijze dergelijk ongewenst gedrag van de tabaksfabrikanten voorkomen zal worden. Worden varianten op merknamen bijvoorbeeld verboden of beperkt? En wordt het fabrikanten verboden (tijdelijk) meer tabak voor dezelfde prijs aan te bieden door bijvoorbeeld een extra sigaret in een pakje toe te voegen of door de sigaretten langer te maken?

¹ Kamerstuk 34 234, nr. 16.

13

Genoemde leden vragen wat het standpunt van de Staatssecretaris is met betrekking tot het eventueel invoeren van «dissuasive sticks» als mogelijk volgende stap na de invoering van standaardverpakkingen. Zijn er onderzoeken bekend of het minder aantrekkelijk maken van sigaretten ook kan leiden tot het minder aantrekkelijk maken van roken? Wanneer verwacht de Staatssecretaris over deze mogelijke vervolgstap te kunnen besluiten?

14

De leden van de CDA-fractie vragen wat het standpunt is van de Staatssecretaris met betrekking tot het werken met een verplichte bijsluiter met informatie over stoppen met roken in tabaksverpakkingen. Klopt het dat uit Canadees onderzoek blijkt dat deze bijsluiters het stoppen met roken bevorderen en ondersteunen doordat het zelfvertrouwen om te kunnen stoppen toeneemt?

Vragen en opmerkingen van de D66-fractie

De leden van de fractie van D66 hebben met interesse kennisgenomen van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Tabaks- en rookwarenbesluit in verband met invoering van standaardverpakking voor sigaretten en shagtabak. Deze leden zijn voorstander van het grootbrengen van een rookvrije generatie en het invoeren van standaardverpakkingen is daarbij een volgende belangrijke stap. Genoemde leden hebben nog enkele vragen.

15

In het tijdpad staat de datum van 1 juli 2020 voor invoering van de standaardverpakking. Kan de Staatssecretaris onderbouwen hoe hij ervoor zorgt dat deze deadline ook gehaald wordt? Wanneer verwacht de Staatssecretaris dat de regelgeving wordt genotificeerd bij de Europese Commissie?

16

In de ministeriële regeling wordt een overgangsbepaling met uitverkooptermijn opgenomen. Er wordt gesproken over «een termijn die redelijk is om de voorraden van al geproduceerde producten te kunnen verkopen». Wat ziet de Staatssecretaris als een redelijke termijn? In Australië, dat in 2012 als eerste overging tot de invoering van standaardverpakkingen, is toentertijd gekozen voor een uitverkooptermijn van drie maanden. Dat bleek een passende termijn. Vindt de Staatssecretaris dat ook een redelijke termijn in de Nederlandse situatie? Zo nee, waarom niet?

17

Zoals in de nota van toelichting is aangegeven heeft het voorliggende ontwerpbesluit alleen betrekking op het standaardiseren van de verpakking van sigaretten en shag. Er worden geen (aanvullende) regels gesteld aan het uiterlijk van het tabaksproduct zelf. Maar in het preventieakkoord is op pagina 19 vastgelegd dat bij gestandaardiseerde verpakkingen hoort dat ook de sigaretten een neutraal uiterlijk hebben. Kan de Staatssecretaris uitleggen waarom dit niet meteen is meegenomen? Op welke termijn wordt ook het uiterlijk van de sigaretten zelf neutraal?

Vragen en opmerkingen van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het ontwerpbesluit. Deze leden hebben naar aanleiding van het ontwerpbesluit onderstaande opmerkingen en vragen.

De leden van de SP-fractie vinden de keuze om over te gaan tot het minder aantrekkelijk maken van tabaksverpakkingen een goede stap om ervoor te zorgen dat roken minder aantrekkelijk wordt gemaakt. Genoemde leden lezen dat de precieze uitwerking van de aan de standaardverpakking te stellen eisen per ministeriële regeling wordt vastgelegd.

18

Deze leden vragen in dat kader wanneer deze ministeriële regeling ongeveer wordt verwacht en of er reeds meer duidelijkheid gegeven kan worden met betrekking tot de eisen die daarin gesteld zullen worden (ter specificering van de brede genoemde eisen: kleur, elementen en aanduidingen).

19

Het verbaast de leden van de SP-fractie tegelijkertijd dat er gekozen wordt om deze regels alleen te laten gelden voor sigaretten en shagtabak en dus (nog) niet voor sigaren en aanverwante producten, waaronder e-sigaretten. Kan worden toegelicht waarom precies deze keuze/dit onderscheid is gemaakt?

20

Kan daarnaast worden aangegeven of er op termijn sowieso eisen aan de standaardverpakking van sigaren en e-sigaretten zullen worden gesteld of dat dit op dit moment nog niet duidelijk is? En zo ja, waar hangt deze keuze precies van af?

21

Er wordt verwacht dat door middel van het voorliggende ontwerpbesluit jongeren minder geneigd zullen zijn om te starten met roken en dat het ontwerpbesluit zal bijdragen aan een daling van de rookprevalentie, zo lezen de leden van de SP-fractie. Genoemde leden zijn benieuwd naar de te verwachten daling van de rookprevalentie, en vragen of hiervan een inschatting te maken is.

22

Bestaat er daarnaast het voornemen om de ontwikkelingen van de rookprevalentie naar aanleiding van het voorgestelde ontwerpbesluit te monitoren, zo vragen deze leden.

23

De leden van de SP-fractie hebben al om een toelichting gevraagd op de te verwachten daling van de rookprevalentie ten gevolge van voorliggend ontwerpbesluit. Deze leden begrijpen uit de resultaten van wetenschappelijk onderzoek dat de effecten per doelgroep (te weten experimentele rokers, niet-rokers en bestaande rokers) op verschillende aspecten/om verschillende redenen worden gerealiseerd; zo lijkt bij de ene groep vooral resultaat te worden bereikt door een slechtere smaak- en kwaliteitsassociatie door de standaardverpakking terwijl bij een andere doelgroep de verpakkingen leiden tot een verminderde intentie om tabak te gaan kopen. De leden van de SP-fractie vragen of er met de invoering van de eisen aan de standaardverpakking verschillende effecten en resultaten worden verwacht voor de verschillende doelgroepen.

24

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit zal toezicht houden op de eisen die zullen worden gesteld aan de standaardverpakkingen en houdt momenteel al toezicht op de nu al geldende eisen.

De leden van de SP-fractie ontvangen graag een overzicht van de geconstateerde overtredingen van deze regels en daarop genomen maatregelen in de afgelopen vijf jaar.

25

Aangegeven wordt dat in het Nationaal Preventieakkoord is opgenomen dat in het kader van neutrale verpakkingen neutrale eisen aan het uiterlijk van sigaretten en sigaren zelf worden gesteld. De leden van de SP-fractie lezen dat «mocht hiertoe worden besloten dan worden die eisen uitgewerkt op basis van een wetsvoorstel». Genoemde leden vragen daarom waar precies het besluit van afhangt of er wordt overgegaan op het stellen van eisen aan het uiterlijk van sigaretten en sigaren en wanneer hierover meer duidelijkheid zal bestaan.

26

De leden van de SP-fractie begrijpen dat er reeds in meerdere landen eisen gelden met betrekking tot de standaardverpakking. Graag ontvangen deze leden een overzicht van de eisen die in de betreffende landen gelden, inclusief een toelichting op de punten waarop de eisen die zullen gelden in Nederland (en zullen worden vastgelegd in de ministeriële regeling) verschillen dan wel overeenkomen ten opzichte van die eisen. Genoemde leden steunen het besluit om te streven naar een zo groot mogelijke uniformiteit.

27

De leden van de SP-fractie vragen wel waarom ervoor is gekozen om de regelgeving in het Verenigd Koninkrijk, Hongarije, Frankrijk en Noorwegen te volgen om een neutrale verpakking verplicht te stellen voor sigaretten en shag en niet de regels te volgen zoals die gelden in Australië, Nieuw-Zeeland en Ierland om de neutrale verpakkingseisen toe te passen op alle tabaksproducten.

28

Aangegeven wordt dat bij de ministeriële regeling ook overgangsmatregelen zullen worden vastgesteld. Graag ontvangen de leden van de SP-fractie een toelichting op de overgangsmatregelen waaraan precies gedacht wordt. Hoelang zal bijvoorbeeld de overgangstermijn gaan duren?

29

Daarnaast krijgen deze leden graag toegelicht waarom er niet voor wordt gekozen om ook eisen te stellen aan uitingen van het logo in reclame in speciaalzaken (die onder de uitzondering van het uitstalverbod vallen) of in vakbladen.

30

Het is op dit moment nog niet mogelijk om vast te stellen of een uitbreiding van de benodigde capaciteit van de NVWA met betrekking tot toezicht en uitvoering nodig zal zijn. De leden van de SP-fractie vragen of dit wel inzichtelijk wordt gemaakt bij het verschijnen van de ministeriële regeling en of op basis van die gegevens ook besluiten over die benodigde capaciteit worden genomen. Deze leden ontvangen daarnaast graag de aanbevelingen die de NVWA heeft gedaan aangaande de voorbereiding van de te ontwikkelen ministeriële regeling.

31

Is een inschatting te maken van de te verwachten kosten met betrekking tot de eventuele juridische procedures die gestart zullen worden door tabaksproducenten, zo vragen de leden van de SP-fractie.

Vragen en opmerkingen van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van het voorstel om het Tabaks- en rookwarenbesluit te wijzigen in verband met invoering van standaardverpakking voor sigaretten en shagtabak. Genoemde leden steunen de maatregelen van de Staatssecretaris die ervoor zorgen dat minder jongeren beginnen met roken. Door het invoeren van een standaardverpakking moet de aantrekkelijkheid van sigaretten en shag sterk worden verminderd. Deze leden maken graag van de mogelijkheid gebruik om de volgende vragen te stellen.

32

De leden van de SGP-fractie constateren dat de standaardverpakking is ingevoerd in diverse landen binnen en buiten Europa. In landen als Australië, Ierland, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk maakt de neutrale verpakking deel uit van een breder pakket aan samenhangende maatregelen om tabaksgebruik tegen te gaan. De regering heeft in 2014 bij de Europese onderhandelingen over de Tabaksproductenrichtlijn ingezet op de vrije keuze voor lidstaten om verdergaande verpakkings-eisen te stellen, naast de verplichte informatieve boodschap, de algemene waarschuwing en de gecombineerde gezondheids waarschuwing. De leden van de SGP-fractie steunen deze lijn. Genoemde leden vragen echter wel of de Staatssecretaris, nu er ook in Nederland een standaardverpakking wordt ingevoerd, pogingen onderneemt om Europa-brede afstemming te bereiken over het invoeren van de standaardverpakking.

33

De leden van de SGP-fractie constateren dat de maatregel gaat gelden voor alle sigaretten en shag die in Nederland in de handel zijn of worden gebracht. Deze leden wijzen erop dat op luchthavens in de belastingvrije zone vaak grote hoeveelheden shag en sigaretten worden verkocht. Genoemde leden vragen of de regels met betrekking tot de standaardverpakking ook voor deze taxfree zones gaan gelden. Daarnaast vragen zij of de standaard buitenverpakking ook geldt voor pakketten met grotere hoeveelheden sigaretten («sloffen»).

II. REACTIE VAN DE STAATSSECRETARIS

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de VVD-fractie

1

Minder aantrekkelijkere verpakkingen zorgen ervoor dat er minder sigaretten worden verkocht en dus gerookt worden. Dit geldt specifiek voor jongeren. Neutrale verpakkingen beïnvloeden het koopgedrag. De kleur Pantone 448 C, die ik voornemens ben te kiezen voor de verpakking, is een mengeling van donkerbruin, olijfgroen en grijs en wekt vergeleken met andere kleuren een zekere afkeer op, zo blijkt uit een consumenten en marktonderzoek uitgevoerd door GfK Bluemoon in opdracht van de Australische regering in 2011.² Deze kleur blijkt zo onaantrekkelijk dat de bewustwording wordt versterkt dat het om een schadelijk product gaat. Verder blijkt uit een recente studie over tabaksproducten waarin 51 gevalideerde wetenschappelijke onderzoeken zijn gewogen, dat er voldoende bewijs is om te stellen dat jongeren, maar ook volwassenen, neutrale verpakkingen minder aantrekkelijk vinden dan merkverpakkingen, dat de smaak en kwaliteit van het product lager wordt ingeschat, dat deze producten schadelijker worden ingeschat dan producten met merkverpakkingen als de neutrale verpakking een donkere kleur heeft en dat er

² «Market Research to Determine Effective Plain Packaging of Tobacco Products» (Augustus 2011).

aanwijzingen zijn dat jongeren minder geneigd zijn om met roken te beginnen.³ Deze studie stelt dat er bewijs is dat de neutrale verpakking ertoe kan bijdragen dat de rookprevalentie afneemt. Dit wordt bevestigd in de Factsheet van het Trimbos-instituut van 2019.⁴ Aanvullend is geconcludeerd dat er aanwijzingen zijn dat een standaardverpakking de intentie vermindert om tabak te gaan kopen en dat de standaardverpakking rokers stimuleert minder te roken dan wel te stoppen met roken.

2

Het Trimbosinstituut heeft in juni 2019 een update van de Factsheet generieke tabaksverpakkingen uit 2015 uitgebracht en geeft aan dat er vooral onderzoek is verschenen over de effecten van de invoering van neutrale verpakkingen in Australië. In navolging van Australië hebben meer landen neutrale verpakkingen ingevoerd maar naar de ervaringen in deze landen is nog niet veel onderzoek verschenen. Op grond van de beschikbare gegevens concludeert het Trimbos dat de neutrale verpakking ervoor zorgt dat tabaksproducten minder aantrekkelijk worden, zowel onder volwassenen als onder jongeren en dat het bewustzijn van de schadelijkheid van het roken vergroot wordt. Tevens zijn er aanwijzingen dat de neutrale verpakkingen bijdragen aan minder roken en aan meer stoppogingen.

Het RIVM zal jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen rapporteren en een aantal relevante leefstijlindicatoren in beeld brengen. Die rapportage zal geen betrekking hebben op de effectiviteit van separate maatregelen uit het preventieakkoord zoals neutrale verpakkingen. Eens in de vier jaar zal het RIVM op basis van de voortgang van de akkoordafspraken, ontwikkeling van de leefstijlindicatoren en effectiviteit van de maatregelen berekenen wat de impact van het akkoord per thema wordt richting 2040.

3

De overweging om neutrale verpakkingen voor sigaren en elektronische dampwaar in 2022 in te voeren, betreft niet de vraag óf neutrale verpakkingen voor sigaren en elektronische dampwaar ingevoerd gaan worden maar de datum waarop. Alle tabaks- en aanverwante producten zijn schadelijk. Ik wil daar geen onderscheid in maken. Hoewel in landen waar de neutrale verpakking alleen voor sigaretten geldt nog geen hard bewijs is gevonden dat jongeren de overstap naar sigaren of e-sigaretten hebben gemaakt, ben ik van mening dat wanneer sigaren uitgezonderd zouden worden van neutrale verpakkingen de kans bestaat dat de tabaksindustrie sigaren aantrekkelijker gaat maken en dat jongeren om die reden zullen beginnen met het roken van sigaren. Bovendien worden cigarillo's, dit zijn kleine sigaartjes met een gewicht van minder dan 3 gram, nu al verkocht in kleine verpakkingen van bijvoorbeeld 5 stuks. Cigarillo's zijn te koop met smaakjes en zijn relatief goedkoop. Cigarillo's kunnen daarom een interessant product zijn omdat smaakjes in sigaretten niet meer zijn toegestaan. Producten die nu niet populair zijn onder jongeren, zoals wordt beweerd van sigaren zwaarder dan 3 gram, kunnen dat na verloop van tijd wel worden. Zo is het ook gegaan met bijvoorbeeld gin en wodka, producten die eerst alleen door ouderen werden gedronken en nu aantrekkelijk en interessant worden bevonden door jongeren en volop in allerlei mixdrankjes voor jongeren worden gebruikt. Het is moeilijk aan te geven of de neutrale verpakking van sigaren in Ierland, Australië of

³ Cochrane: McNeill, A., Gravelly, S., Hitchman, S. C., Bauld, L., Hammond, D., & Hartmann-Boyce, J. (2017). Tobacco packaging design for reducing tobacco use (Review). Zie Main Results in Cochrane, p. 2.

⁴ «Factsheet generieke tabaksverpakkingen (plain packaging)», Trimbos, juni 2019. Zie ook: www.trimbos.nl, zoekterm: «factsheet generieke tabaksverpakkingen».

Nieuw-Zeeland heeft geleid tot een lager gebruik van sigaren. Sigaren worden in die landen te weinig gebruikt om betrouwbare prevalentie-cijfers daarover te geven. Redenen om de neutrale verpakking wel voor sigaretten maar niet voor sigaren te laten gelden, zijn voor bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen dat zij sigaren als een ander product zien dat minder wordt gebruikt. In Frankrijk worden daarentegen wel neutrale verpakkingen voor sigaren ingevoerd. Deze treden een half jaar later in werking dan de neutrale verpakking voor sigaretten. De e-sigaret is bezig met een opmars in populariteit onder jongeren. In de Verenigde Staten neemt dit zorgwekkende proporties aan en de federale regering heeft maatregelen aangekondigd om de populariteit van de e-sigaret onder jongeren te verlagen. Neutrale verpakkingen dragen bij aan een vermindering van de aantrekkelijkheid onder jongeren. Een separaat onderzoek naar de neutrale verpakking van elektronische dampwaar en sigaren zal niet worden uitgevoerd en is ook niet uitgevoerd in andere landen. Een daling van het gebruik van rookwaren wordt steeds veroorzaakt door een samenhangend pakket van maatregelen. Zo heeft de neutrale verpakking in Australië (waar de standaardverpakking voor sigaretten en sigaren gelijktijdig met grotere gezondheidswaarschuwingen, campagnes en accijnsverhogingen is ingevoerd) geleid tot een lager gebruik van sigaren⁵. Wel wordt gekeken welke eisen aan de neutrale verpakkingen voor elektronische sigaretten zullen worden gesteld. Deze eisen zullen in samenspraak met het RIVM, het Trimbos en de NVWA worden opgesteld. In tegenstelling tot de neutrale verpakkingseisen aan sigaretten, shag en sigaren, zijn hier geen voorbeelden van in andere landen. Bij het opstellen van standaardverpakkingseisen voor sigaren zal worden gekeken naar de eisen in de landen die deze maatregel al eerder voor sigaren hebben ingevoerd.

4

Ik heb het Trimbos gevraagd om een nieuwe stand van zaken van de wetenschappelijke kennis over de elektronische sigaret te geven. Hierin zal naast de laatste wetenschappelijke inzichten over schadelijkheid ook de rol van de e-sigaret als stoppen-met-roken-middel, en de aantrekkelijkheid van het product voor jongeren door onder andere zoete smaakjes worden meegenomen. Dit onderzoek zal ik voor het einde van het jaar met uw Kamer delen.

5

De benodigde capaciteit voor de NVWA om het toezicht op de naleving van alle maatregelen uit het preventieakkoord voor te bereiden wordt door de NVWA geschat op 3,5 fte. De neutrale verpakkingen maken hier onderdeel van uit. Dit wordt in de toelichting op de ministeriële regeling standaardverpakkingen beschreven. De landen waar standaardverpakkingen al eerder zijn ingevoerd, zoals Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, hebben als voorbeeld gediend voor de neutrale verpakkingseisen die in Nederland aan sigaretten en shagtabak worden gesteld. In de toelichting op de ministeriële regeling wordt verduidelijkt waarom tot bepaalde keuzes is gekomen, ook als het gaat om de redelijke termijn die is gekoppeld aan de uitverkoopregeling. Bij het bepalen van die redelijke termijn wordt een vergelijking gemaakt met andere uitverkoopregelingen die gekoppeld zijn aan regels die inhouden dat verpakkingen moeten worden aangepast. Indien in die gevallen de termijn voldoende is gebleken om bestaande voorraden te verkopen, dan kan die termijn redelijk worden geacht. Doorgaans komt een redelijke uitverkoopregeling neer op een jaar.

---

⁵ Factsheet Generieke tabakverpakkingen, Nationaal Expertisecentrum Tabaksontmoediging, november 2015.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de PVV-fractie

6

In het Nationaal Preventieakkoord⁶ is afgesproken dat wordt ingezet op het realiseren van een rookvrije generatie in 2040. Dat betekent dat vanaf 2040 geen jongere meer rookt en dat het aantal rokers onder Nederlanders van 18 jaar en ouder is teruggedrongen tot minder dan 5%. Aangezien ik een rookvrije generatie wil realiseren, wil ik het afgesproken pakket aan maatregelen inclusief neutrale verpakkingen, dat door het RIVM is doorgerekend, onverkort invoeren. Een onderzoek naar de effectiviteit van de eerder ingevoerde verpakkingseis zal de planning van de uitvoering van het preventieakkoord in gevaar brengen. Daar komt bij dat verschillende onderzoeken (o.a. van het RIVM⁷) de effectiviteit en haalbaarheid van een tabaksontmoedigingsbeleid bestaande uit meerdere maatregelen die met elkaar samenhangen al onderschrijven. De introductie van de standaardverpakking is hier onderdeel van en daarom heb ik afgezien van een nadere evaluatie van de bestaande verpakkingseisen.

7

Met aanverwante producten worden elektronische dampwaar en voor roken bestemde kruidenproducten bedoeld. Onder elektronische dampwaar wordt verstaan: de elektronische sigaret, navulverpakkingen, elektronische sigaretten zonder nicotine, navulverpakkingen zonder nicotine en patronen zonder nicotine.

8

Er komt in de regelgeving voor neutrale verpakkingen voor sigaren geen uitzondering voor de zware sigaren. Ik heb ook geen uitzondering gemaakt voor deze sigaren in de regeling nadere verpakkingseisen, waar ik de glitter en glamour verpakkingen voor tabaksproducten heb verboden⁸. De verpakkingseisen voor sigaren zijn gerechtvaardigd uit het oogpunt van de volksgezondheid en ook aan de eisen van het evenredigheidsbeginsel is voldaan.⁹ Ik zie niet in waarom de in het onderzoek van het Trimbos beschreven mechanismen – de verminderde aantrekkelijkheid van neutrale verpakkingen ten opzichte van merkpakjes, de vergrote zichtbaarheid van gezondheidswaarschuwingen op generieke verpakkingen, de verminderde intentie om te kopen of te proberen bij neutrale verpakkingen en de aanwijzingen dat neutrale verpakkingen effect hebben op rookgedrag – niet ook zouden gelden voor sigaren. Er wordt geen speciale monitor ingesteld die de ontwikkelingen in het sigareengebruik onder jongeren zal onderzoeken. Ik wijs de leden van de PVV-fractie hiervoor mede naar het antwoord op vraag 3 van de VVD -fractie.

9

Het klopt dat andere lidstaten nog geen neutrale verpakkingen voor elektronische dampwaar hebben ingevoerd. De doelstelling van het preventieakkoord is het creëren van een rookvrije generatie. Hierin is ook geen ruimte voor elektronische dampwaar. Elektronische dampwaar is immers schadelijk en kan ervoor zorgen dat jongeren verslaafd raken aan nicotine. Daarbij is er in toenemende mate zorg over de populariteit van de e-sigaret met en zonder nicotine onder jongeren. Daarom is ervoor gekozen neutrale verpakkingen ook voor deze producten in te voeren.

⁶ Kamerstuk 32 793, nr. 339, p. 13 en zie ook: www.rijksoverheid.nl, zoekterm: nationaal preventieakkoord.

⁷ «QuickScan mogelijke impact Nationaal Preventieakkoord», RIVM, november 2018. Bijlage bij Kamerstuk 32 793, nr. 339. Zie ook: www.rivm.nl, zoekterm: «QuickScan impact nationaal preventieakkoord».

⁸ Stcrt. 2018, nr. 23779.

⁹ Rb. Den Haag 24 juli 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:8534, ro. 4.11 en 4.12.

10

In het plenaire debat over het preventieakkoord heb ik aangegeven dat het toegezegde onderzoek naar de e-sigaret geen vertraging betekent voor de onderdelen in het Preventieakkoord die zien op maatregelen rond e-sigaretten. Uit eerder onderzoek van het RIVM is gebleken dat als een roker helemaal overstapt op de elektronische sigaret dit minder schadelijk is dan het roken van de reguliere sigaret. Uit hetzelfde onderzoek blijkt echter dat veel gebruikers tegelijkertijd ook de reguliere sigaret blijven gebruiken. Via de websites van het RIVM en het Trimbos is veel informatie te vinden over de schadelijkheid van de e-sigaret.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de CDA-fractie

11

Een concept van de regeling neutrale verpakkingen voor sigaretten en shagtabak is voorgelegd aan de NVWA voor de uitvoering en handhavingstoets. De NVWA is van mening dat de regeling handhaafbaar en uitvoerbaar is, mits aanbevelingen ter verduidelijking van enkele artikelen zouden worden overgenomen. De gevraagde verduidelijkingen zijn verwerkt, zodat voorkomen wordt dat er ruimte voor de fabrikant bestaat om toch onderscheidende kenmerken aan zijn verpakkingen te geven. Het voorstel geeft voor de NVWA geen aanleiding tot het maken van opmerkingen in het kader van de fraudebestendigheid.

12

Met de standaardverpakking wordt eenheid bereikt in de uitstraling van verpakkingen van sigaretten en shagtabak, waardoor reclame voor deze tabaksproducten via de verpakking tot een minimum wordt beperkt. Deze eisen hebben betrekking op de toegestane kleur, lettertype en -grootte en andere aanduidingen op de verpakkingen van sigaretten en shagtabak. Er zal geen mogelijkheid meer zijn om met kleuren en beeldmerken extra aandacht te trekken voor het product en jongeren en andere kwetsbare groepen te verleiden tot het roken. Slechts datgene dat geregeld is, is toegestaan. Aan de merknaam en merkvariant worden eisen gesteld. Het is bijvoorbeeld enkel toegestaan dat de eerste letter van elk woord van de merknaam of merkvariant met een hoofdletter wordt geschreven. In het geval van een afkorting is het toegestaan de afkorting volledig in hoofdletters op te nemen. In de Tabaks- en rookwarenwet is vastgelegd dat één pakje minimaal 20 sigaretten mag bevatten. Voor shagtabak is dit 30 gram. Daarnaast zijn er minimum eisen zowel aan de lengte als aan de breedte van de verpakkingen van sigaretten gesteld en aan de dimensies van de afbeeldingen op de verpakking van sigaretten, zodat een kleiner formaat sigaretten wordt ontmoedigd. Het wordt fabrikanten daarentegen niet verboden een extra sigaret in een pakje toe te voegen of sigaretten langer te maken.

13

Er is geen directie evidentie dat dissuasive sticks ofwel afstotende sigaretten leiden tot minder roken, omdat deze sigaretten nog nergens zijn ingevoerd. Een aantal studies geeft wel indicaties dat het gebruik van afstotende sigaretten kan leiden tot minder roken. Een kwantitatieve studie uit Frankrijk bijvoorbeeld laat zien dat in vergelijking met de gewone sigaret, een afstotende (grijze) sigaret tieners waarschijnlijk zou afstoten om te beginnen met roken en rokers zou motiveren om te minderen of te stoppen met roken.¹⁰ In het Nationaal Preventieakkoord is benoemd dat rookwaren vanaf 2020 verpakt worden in neutrale verpak-

¹⁰ Gallopel-Morval K, Moodie C, Guignard R, et al. Consumer Perceptions of Cigarette Design in France: A Comparison of Regular, Slim, Pink and Plain Cigarettes. *Nicotine & Tobacco Research*. 2019;21:911-917.

kingen. Ook is hierin vastgelegd dat de sigaretten zelf een neutraal uiterlijk krijgen. Wetgeving hieromtrent is in voorbereiding en sluit aan bij aanbevelingen van de WHO betreffende standaardverpakkingen. Hierin wordt verwezen naar de regelgeving in Australië, waar ook een standaardverpakking voor de sigaret zelf is ingevoerd, omdat een neutrale verpakking van sigaretten kan leiden tot het minder aantrekkelijk maken van roken.¹¹ De verwachting is dat wetgeving hierover in 2022 in werking kan treden.

14

Het klopt dat uit Canadees onderzoek blijkt dat een bijsluiter het stoppen met roken bevordert en ondersteunt doordat het zelfvertrouwen om te kunnen stoppen toeneemt.¹² De huidige Tabaks- en rookwarenregelgeving bevat momenteel echter geen mogelijkheid tot het toevoegen van aanvullende materialen, waaronder bijsluiters met informatie over stoppen met roken. Een verplichting om een bijsluiter die het stoppen met roken bevordert aan een verpakking toe te voegen vereist een wijziging van deze Tabaks- en rookwarenregeling, en heeft op dit moment geen prioriteit.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de D66-fractie

15

Na de voorhangprocedure kan het ontwerpbesluit naar de Raad van State gezonden worden voor advies. Na het verwerken van dit advies kan het ontwerpbesluit worden gepubliceerd. Het ontwerp voor de ministeriële regeling is inmiddels ter notificatie aangeboden bij de Europese Commissie en de internetconsultatie is gestart op 8 oktober. Hoewel ik niet over al deze processen de volledige controle heb, heb ik er vertrouwen in dat beide trajecten op tijd afgerond zijn en tijdig worden gepubliceerd.

16

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik de leden van de D66-fractie naar het antwoord op vraag 5 van de VVD.

17

Voor het voorschrijven van een standaardverpakking voor sigaretten en shagtabak is het nodig de grondslag in het Tabaks- en rookwarenbesluit aan te vullen en een ministeriële regeling op te stellen. Een wijziging op wetsniveau is niet nodig; de grondslag om bij of krachtens amvb nadere verpakkingseisen te stellen aan tabaksproducten bestaat al in de Tabaks- en rookwarenwet. Voor regels aan de vormgeving van sigaretten bestaat echter nog geen grondslag in de wet; die zal met een wetswijziging gecreëerd moeten worden. Dit kost tijd. Om die reden, maar ook omdat op dit moment al meerdere wetswijzigingen in voorbereiding zijn, wordt beoogd dat de wetswijziging die noodzakelijk is om gestandaardiseerde eisen aan de sigaretten zelf te stellen, in 2022 gereed is.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de SP-fractie

18

Het ontwerpbesluit beschrijft op hoofdlijnen de eisen waaraan de verpakkingen dienen te voldoen en deze gaan onder meer in op de vereiste kleur van het pakje, het gebruik van hoofd- en kleine letters, het

¹¹ WHO (2016). Plain packaging of tobacco products: evidence, design and implementation https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/207478/9789241565226_eng.pdf?sequence=1.

¹² <http://davidhammond.ca/wp-content/uploads/2014/12/2016-HWM-Inserts-Efficacy-Prev-Med-Thrasher-et-al.pdf>.

lettertype en andere eisen. De nadere eisen die aan de standaardverpakkingen van sigaretten en shagtabak worden gesteld, worden ingevuld per ministeriële regeling. Op dit moment is deze regeling ter notificatie gestuurd aan de Europese Commissie. Ook de internetconsultatie is gestart. Mijn voornemen is de ministeriële regeling met nadere eisen tegelijkertijd met het besluit per juli 2020 in werking te laten treden.

19

Sigaretten en shagtabak worden vanaf 1 juli 2020 verpakt in neutrale verpakkingen. Vanwege de inspanningen die de benodigde wet- en regelgeving voor het verplichten van gebruik van neutrale verpakkingen vereisen, is er eerst voor gekozen om een start te maken met de neutrale verpakkingen van sigaretten en shagtabak. Bij het stellen van deze eisen, konden eisen die andere landen al hebben gesteld, als voorbeeld dienen. Eisen aan neutrale verpakkingen voor elektronische dampwaar en sigaren vergen meer tijd. Ook voor wat betreft sigaren zal worden gekeken naar vergelijkbare regelgeving van andere landen. De eisen die aan verpakkingen voor elektronische dampwaar worden gesteld zullen in samenspraak met het RIVM, het Trimbos en de NVWA worden opgesteld. Voor sigaretten en shagtabak geldt de neutrale verpakking vanaf 2020. Voor sigaren en elektronische dampwaar is het uitgangspunt dit in 2022 in te laten gaan.

20

Voor de beantwoording van vraag 20 verwijs ik de leden van de SP-fractie naar de beantwoording van vraag 19.

21

Uit een eerste beoordeling door het RIVM van de mogelijke impact van het Nationaal Preventieakkoord blijkt dat de doelstelling om een rookvrije generatie te realiseren voor volwassenen realiseerbaar is. De ambitieuze doelstelling dat 0% van de jongeren en zwangere vrouwen nog roken is moeilijker te realiseren en het is moeilijker te voorspellen of de aangekondigde maatregelen voldoende zijn. Volgens het RIVM zouden voor het bereiken van 0% mogelijk nog meer maatregelen nodig kunnen zijn. Om deze doelstelling te bereiken moet worden ingezet op een tabaksontmoedigingsbeleid dat bestaat uit meerdere maatregelen die met elkaar samenhangen. Deze maatregelen bestaan onder meer uit de introductie van de standaardverpakking, het uitstalverbod, de uitbreiding van het rookverbod en het reclameverbod, het verhogen van accijnzen, de inzet van meerjarige campagnes en toegankelijke en beschikbare zorg om mensen te helpen bij het stoppen met roken. Gestreefd wordt naar een rookvrije generatie per 2040 waarbij geen jongere, minder dan 5% van de inwoners van Nederland van 18 jaar en ouder en 0% van de jongeren en zwangere vrouwen rookt. Een inschatting van de te verwachten daling van de rookprevalentie vanwege de invoering van standaardverpakkingen voor alleen sigaretten is moeilijk te maken. Er is nog onvoldoende evidentie om te stellen dat invoering van standaardverpakkingen een direct effect heeft op het percentage rokers. Dit komt enerzijds omdat er nog weinig onderzoek is verschenen naar Europese ervaringen en anderzijds doordat de standaardverpakkingen ingevoerd worden in samenhang met andere maatregelen. Het afzonderlijke effect van standaardverpakkingen is daardoor lastig vast te stellen. Uit een studie over de effecten van standaardverpakkingen in Australië is wel gebleken dat los van de andere (campagne)maatregelen om tabaksgebruik tegen te gaan, met de introductie van standaardverpakkingen nog meer aandacht kwam voor de bewustwording van de gezondheidsschade van het roken

en de motivatie om te willen stoppen.¹³ Voor de verdere beantwoording van vraag 21 verwijs ik de leden van de SP-fractie ook naar de beantwoording van vraag 1.

22

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik de leden van de SP-fractie naar het antwoord op vraag 2 van de VVD-fractie.

23

De maatregelen uit het Nationaal Preventieakkoord zijn erop te gericht te voorkomen dat tabaksproducten aantrekkelijk, toegankelijk en beschikbaar zijn voor jongeren, maar ook voor andere kwetsbare groepen zoals rokers die willen stoppen en ex-rokers. Zo worden jongeren en andere groepen beschermd tegen de verleiding om te gaan roken en de blootstelling tegen meerroken. Met name voor jongeren en de ex-rokers is het van belang dat zij niet in de verleiding komen om (opnieuw) te beginnen met roken. Met een niet aantrekkelijke verpakking worden deze doelgroepen minder snel in de verleiding gebracht. Voor rokers die willen stoppen zal het effect naar verwachting minder groot zijn. Bij deze groep heeft het roken tot gewenning en geestelijke en lichamelijke afhankelijkheid geleid, waardoor het buitengewoon moeilijk is om die gewoonte te doorbreken.

24

De NVWA controleert bij het toezicht op de naleving van de maximum-emissiewaarden voor teer, nicotine en koolmonoxide voor sigaretten en shagtabak tevens op de naleving van de verpakkingseisen bij de bemonsterde producten. In de periode van 2014 t/m 2018 zijn in dat kader de verpakkingen van 547 merkvarianten sigaretten en shag onderzocht. In totaal zijn daarbij 106 boetes en 2 schriftelijke waarschuwingen gegeven voor overtredingen van de verpakkingseisen. Deze maatregelen hadden betrekking op afwijkingen van de eisen die gesteld worden aan de grootte, positie en vormgeving van de gezondheidswaarschuwingen en de vermelding van het gehalte aan teer, nicotine en koolmonoxide.

25

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik de leden van de SP-fractie naar het antwoord op vraag 13 van de CDA-fractie en vraag 17 van de D66-fractie.

26

Het streven naar een zo groot mogelijke uniformiteit met betrekking tot de standaardverpakking onderschrijf ik. Meerdere landen hebben neutrale verpakkingen ingevoerd, zoals Frankrijk, Australië en het Verenigd Koninkrijk. Daarnaast is in andere landen de regelgeving in voorbereiding. Een overzicht overleggen van de regelgeving in deze landen heeft naar mijn mening geen toegevoegde waarde, omdat bij het opstellen van de ministeriële regeling, met het oog op uniformiteit, daar waar mogelijk aangesloten wordt bij de regelgeving uit deze landen. In de toelichting op de ministeriële regeling worden de gemaakte keuzes uitvoerig toegelicht.

27

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik de leden van de SP-fractie naar de beantwoording van vraag 19 van de SP-fractie, vraag 13 van de fractie van het CDA en vraag 17 van de D66-fractie.

---

¹³ «Factsheet generieke tabaksverpakkingen (plain packaging)», Trimbos, juni 2019. Zie ook: www.trimbos.nl, zoekterm: «factsheet generieke tabaksverpakkingen».

28

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik de leden van de SP-fractie naar de beantwoording van vraag 5 van de VVD.

29

Reclame-uitingen, zoals uitingen van het logo in speciaalzaken of in vakbladen vallen onder artikel 5 van de Tabaks- en rookwarenwet. Een wetswijziging waarmee het reclameverbod wordt aangescherpt is in voorbereiding en is momenteel voorgelegd aan de NVWA voor de uitvoerings- en handhavingstoets. Daarna zal het voorstel met een internetconsultatie aan het publiek worden voorgelegd.

30

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik de leden van de SP-fractie naar het antwoord op vraag 11 van de CDA-fractie.

31

De te verwachten kosten met betrekking tot eventuele juridische procedures die gestart zullen worden tegen neutrale verpakkingen door tabaksproducenten zullen bestaan uit de gebruikelijke kosten voor rechtsbijstand. Er is geen precieze inschatting te maken van de kosten, omdat niet op voorhand bekend is tot aan welke rechterlijke instantie wordt doorgeprocedeerd.

Antwoorden op vragen en opmerkingen van de SGP-fractie

32

Binnen Europa zijn in Frankrijk (en het Verenigd Koninkrijk) al standaardverpakkingen voor tabaksproducten ingevoerd. Daar waar mogelijk sluit Nederland hierop aan. Ik verwijs de leden van de SGP-fractie voor een verdere beantwoording van deze vraag ook naar mijn antwoord op vraag 5 van de VVD-fractie en vraag 26 van de SP-fractie. Wanneer de gelegenheid zich voordoet, zal ik in Europees verband nog verder aandringen op afstemming over neutrale verpakkingen van tabaksproducten. Een eerste aanzet hiertoe wordt in ieder geval al gedaan doordat de ministeriële regeling is genotificeerd bij de Europese Commissie in Brussel en andere lidstaten de gelegenheid wordt geboden kennis te nemen van en te reageren op de verpakkingseisen die Nederland voornemens is te stellen aan sigaretten en shagtabak.

33

De regels met betrekking tot de neutrale verpakkingen gaan ook gelden voor belastingvrije zones. Met deze maatregel wordt daarin geen onderscheid gemaakt. Daarnaast gaat de standaardverpakking gelden voor alle verpakkingen van sigaretten en shagtabak waaronder pakjes en buidels, maar ook voor sloffen sigaretten en verpakkingen met daarin meerdere pakjes shagtabak (buitenverpakkingen).